OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
Lainsäädäntöneuvos Sofia Aspelund

Muistio
29.11.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS (HE 230/2018 vp) EDUSKUNNALLE KULUTTAJALUOTTOSOPIMUKSIA JA ERÄITÄ MUITA KULUTTAJASOPIMUKSIA KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISESTA

1. Esityksen tavoite ja pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuluttajansuojalain (38/1978) kuluttajaluottoja koskevaa lukua, asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskevaa lukua sekä sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaa lukua. Lisäksi muutettaisiin korkolakia (633/1982), saatavien perinnästä annettua lakia (513/1999) ja oikeudenkäymiskaarta (4/1734). Muutosten pääasiallisena tavoitteena on vähentää kalleimpien kuluttajaluottojen aiheuttamia velkaongelmia.

Korkokatto laajennettaisiin koskemaan kaikkia muita kuluttajaluottoja paitsi esinevakuudellisia asuntoluottoja. Näin ollen sen piiriin tulisivat myös yli 2000 euron suuruiset luotot ja kaikki hyödykesidonnaiset luotot. Uutta olisi myös, että korkokatto määriteltäisiin nykyisestä luoton todelliseen vuosikorkoon pohjautuvasta korkokatosta poikkeavasti siten, että laissa asetettaisiin yläraja (30 prosenttia) nostetulle luotolle perittävälle luoton korolle. Tämän lisäksi rajattaisiin oikeutta periä kuluttajalta muita luottokustannuksia. Muiden luottokustannusten enimmäismäärä olisi päivää kohden 0,01 prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta. Luottokustannuksia ei kuitenkaan saisi periä enempää kuin 150 euroa vuodessa. Niin ikään rajoitettaisiin oikeutta periä kuluttajalta kuluja maksuajan pidentämisestä.

Hintasääntelyn laajentamisella pyritään kohtuullistamaan markkinoilla tarjolla olevien kuluttajaluottojen hinnoittelua ja vähentämään kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia. Korkokattomallin muutoksella pyritään siihen, että sääntely olisi nykyistä tehokkaampaa ja sen noudattaminen ja valvonta yksinkertaisempaa. Tavoitteena on myös lisätä luottojen hinnoittelun läpinäkyvyyttä.

Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo korko- tai luottokustannuskattoa koskevaa sääntelyä, kuluttajalta ei saisi ehdotuksen mukaan periä korkoa tai muita luottokustannuksia lainkaan. Hintasääntelyn rikkomisen seuraamusten tiukentamisella pyritään tehostamaan sääntelyn noudattamista.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Kuluttajansuojalain sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaa lukua ehdotetaan muutettavaksi siten, että kun kyse on sopimusehdosta, joka on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, kohtuuton ehto olisi jätettävä huomioon ottamatta, jos sopimus voi pysyä voimassa ilman kohtuutonta ehtoa. Nykyisin mahdollista on ehdon sovittelu myös kohtuutonta ehtoa muuttamalla. Mainitulla muutoksella pyritään saattamaan kansallinen lainsäädäntö vastaamaan Euroopan unionin kuluttajansuojalainsäädäntöä ja samalla selkeyttämään oikeustilaa.

Oikeudenkäymiskaaressa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin siitä, mitä seikkoja kuluttajaluottosopimukseen perustuvaa saamista koskevassa haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa. Viimeksi mainitulla muutoksella pyritään yksinkertaistamaan kuluttajaluottoihin liittyvän pakottavan sääntelyn huomioon ottamista ja samalla vähentämään kantajille ja tuomioistuimille aiheutuvaa työtä.

Lisäksi ehdotetaan, että korkolaki ja saatavien perinnästä annettu laki olisivat velallisen hyväksi pakottavia myös silloin, kun kyse on elinkeinonharjoittajan kuluttajalle välittämästä luotosta, jonka myöntää joku muu kuin ammattimainen luotonantaja. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa vertaislainaa ottaneen kuluttajavelallisen asemaa.

2. Esityksen vaikutukset

Merkittävimpiä vaikutuksia niin kuluttajien kuin elinkeinonharjoittajien asemaan arvioidaan olevan luottokustannusten enimmäismäärää koskevalla ehdotuksella. Ehdotettu hintasääntelymalli, jonka johdosta luoton hinta olisi perittävä ensisijaisesti nostetulle luotolle perittävän koron muodossa ja vähäisemmässä määrin muina luottokustannuksina, edellyttää muutoksia useimpien luotonantajien tarjoamien kuluttajaluottojen hinnoittelurakenteeseen, sillä nykyisin on tavallista, että keskeinen osa luoton hinnasta muodostuu kuluttajalta perittävistä muista luottokustannuksista kuin nostetulle luotolle perittävästä korosta. Vaikka tarve muuttaa hinnoittelurakennetta koskeekin arvion mukaan useimpia tarjolla olevia luottotuotteita, hintasääntelyn oletetaan vaikuttavan itse luoton hintaan vain kalleimpien kuluttajaluottojen osalta.

Hintasääntelyä koskevat uudet säännökset merkitsisivät kuluttajien kannalta parannusta nykytilaan, koska sääntelyn oletetaan yleisesti ottaen paitsi kohtuullistavan luottojen hintaa myös selkeyttävän hinnoittelua olennaisesti nykyisestä. Hintasääntelymallin vaihtuminen luoton todelliseen vuosikorkoon perustuvasta mallista luoton korkoa ja erikseen muita luottokustannuksia rajoittavaan malliin merkitsee myös sitä, että kuluttajan olisi helpompi jatkossa itse selvittää, ovatko tältä perittävät kulut lainmukaisia. Uuden hintasääntelymallin etuna on kuluttajien kannalta myös se, että malli huomioi todelliset luottokustannukset, toisin kuin nykyinen malli.

Uudistus aiheuttaa kustannuksia oikeusministeriön hallinnonalalle. Tuomioistuinten tiedonsiirto- ja asianhallintajärjestelmiin tehtävien muutosten johdosta aiheutuvat kustannukset olisivat vuodelle 2019 arviolta 147 000 euroa ja vuodelle 2020 arviolta 16 000 euroa. Lisäksi ehdotusten toteuttaminen edellyttää tuomioistuinten henkilöstövoimavarojen lisäämistä tilapäisesti sen varmistamiseksi, että summaaristen asioiden käsittelyajat pysyvät kohtuullisina. Lisähenkilöstötarpeiden arvioidaan kohdistuvan vuosille 2020—2022, ja työvoimakustannusvaikutus tälle ajalle on yhteensä 2 100 000 euroa. Tuomioistuimille aiheutuviin lisäkustannuksiin (780 000 euroa vuonna 2020, 917 000 euroa vuonna 2021 ja 403 000 euroa vuonna 2022) otetaan kantaa erikseen valtiontalouden kehyksiä ja talousarviota koskevissa päätöksissä.

3. Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2019 lukuun ottamatta oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohtaa, jonka ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Luottokustannusten enimmäismäärää koskevaa säännöstä sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin, eli luottokustannusten enimmäismäärää koskevalla sääntelyllä ei olisi taannehtivia vaikutuksia. Sama koskee sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaan lukuun ehdotettuja muutoksia.

Maksuajan pidentämisestä perittäviä kuluja koskevaa säännöstä sovellettaisiin maksuajan pidentämiseen, joka on tehty lain voimaantulon jälkeen. Korkolain säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi lain voimaantulon jälkeen erääntyneisiin saataviin, ja saatavien perinnästä annettua lakia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen suoritettuun vertaislainan perintään.

Oikeudenkäymiskaaren muutokset koskisivat lain voimaantulon jälkeen vireille tulevia asioita tietyin rajoituksin.